

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksen johdosta laiksi opintotukilain muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 21 päivältä lokakuuta 1986 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 161.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina hallitusneuvos Lauri Lehtonen ja suunnittelupäällikkö Liekki Lehtisalo opetusministeriöstä, vanhempi budjettisihteeri Vesa Jatkola valtiovarainministeriöstä, osastopäällikkö Hannu Ettala työvoimamini-steriöstä, ylitarkastaja Arja Mäkeläinen kouluhallituksesta, toimistopäällikkö Anna-Ester Liimatainen-Lamberg ammattikasvatushallituksesta, suunnittelija Heikki Ravantti valtion opintotukikeskuksesta, sihteeri Timo Lähdesmäki aikuis-koulutusneuvostosta, koulutussihteeri Jari-Pekka Jyrkänne Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, koulutussihteeri Christina Huotari Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, koulutuspäällikkö Erkki Husu Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, koulutuspoliittinen sihteeri Heikki Liede Akavasta, varapuheenjohtaja Tanja Sippola Suomen ylioppilaskuntien liitosta ja filosofian maisteri Paula Kilpeläinen Liiketyönantajain Keskusliitosta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksen tarkoituksena on parantaa aikuisväestön taloudellisia edellytyksiä osallistua ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen sekä tieteelliseen jatkokoulutukseen. Tätä varten opintotukeen oikeuttavien opintojen vähimmäiskestoaikaa lyhennettäisiin 16 viikosta 8 viikoksi ja lakiin otettaisiin väliaikainen säännös aikuisopintorahan käyttöönottoa koskevan kokeilun järjestämisestä vuosina 1987—90. — Esitys liittyy vuoden 1987 tulo- ja menoarvioesitykseen. Laki on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1987.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valio-

kunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomauksin.

Opintotukijärjestelmän kehittäminen. Opintotukijärjestelmän laajentaminen aikuisopiskelijoita koskevaksi on perusteltua. Sillä toteutetaan vuonna 1978 annetussa valtioneuvoston päätöksessä aikuiskoulutuksen suunnittelu- ja kehittämisperiaatteista hyväksyttyä jatkuvan koulutuksen periaatetta.

Valiokunta katsoo, kuten aikaisemminkin esittämissään kannanotoissa, että opintotukijärjestelmää on kokonaisuudessaan kehitettävä opintorahapainotteiseksi ja vähennettävä sen lainapainotteisuutta. Opintotuen pitää olla määrältään riittävä niin, että se takaa yleisen perustoimeentuloturvan. Erityisesti aikuisille tämä on usein ainoa mahdollisuus irrottautua työelämästä opiskelua varten.

Kokeilun järjestäminen. Valiokunta korostaa, että yleisen opintotukijärjestelmän kehittäminen aikuisväestön tarpeita varten on tarkoitettu ennen kaikkea omaehtoisen opiskelun helpottamiseksi. Tällöin on tarpeen, että tuen piiriin hyväksytään erityisesti aikuisille sopivaksi todettu monimuoto-opetus. Valiokunta katsoo, että tämä on lakiehdotuksen mukaan mahdollista, kunhan opiskelun kesto yhteensä ja koulutuspaikka täytävät lain yleiset edellytykset.

Valiokunnan mielestä aikuisopiskelijana on pidettävä niin toisen palveluksessa olevaa, omaa työtään tekevää kuin kotona alaikäisiä lapsiaan hoitanutta henkilöä.

Toisen palveluksessa olevalla henkilöllä on mahdollisuus työstä irrottautumiseen opintovapaalain nojalla. Omaa työtään tekevän on sen sijaan usein vaikeata järjestää aikaa opiskeluun, koska töiden järjestely tuoksi ajaksi ja sijaisen hankkiminen tuottaa vaikeuksia. Muun muassa viljelijäväestön jatko- ja täydennyskoulutustarve on suuri, mutta ongelman aikuiskoulutukseen osallistumiseen muodostaa kotieläintyöstä irrottautuminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että ryhdytään asianomaisten säännösten tarkistamiseen niin, että pienyritystien mahdollisuudet osallistua ammatilliseen jatko- ja täydennyskoulutukseen

voidaan turvata samalla tavalla kuin opintovapaa-lain piiriin kuuluvien henkilöiden kohdalla.

Tarkoituksena on, että kokeilun piiriin hyväk-syttäisiin 30—55-vuotiaat henkilöt. Valiokunta pitää näitä ikärajoja periaatteessa liian tiukkoina, mutta määrärahojen rajallisuuden huomioon ot-taen ehdotetut ikärajat ovat tässä vaiheessa realistisia.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kokeilusta tie-dotetaan tehokkaasti niin, että kokeilun tarjoa-mia mahdollisuuksia voivat käyttää hyväkseen myös opintonsa keskeyttäneet, työttömiksi jää-neet ja työttömyysuhan alaiset henkilöt. Valio-kunta ei pidä asianmukaisena hakemusten käsit-telemistä saapumisjärjestyksessä.

Tärkeätä on myös, että päätökset opintorahan myöntämisestä tehdään ja niistä tiedotetaan niin ajoissa, että opiskelemaan aikova voi sen jälkeen järjestää opiskelun vaatimat muut käytännön toimenpiteet.

Kokeilun tulosten monipuolistamiseksi on va-liokunnan mielestä syytä kokeilla erilaisia vaihto-ehdoja ja tarvittaessa tarkistaa kokeilun ehtoja. Tätä varten on välttämätöntä seuraavina kokeilu-vuosina lisätä valtion tulo- ja menoarvioon varat-tavia määrärahoja. Muutoin on vaarana kokeilun epäonnistuminen.

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1986

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Holvitie, jäsenet von Bell, Eskelinen, Hellström, Hirvelä, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Kalliomäki,

Kokeiluun tulee sisällyttää asianmukainen seu-ranta ja tieteellinen arviointi. Aikuisopintorahaa saavien opiskelijoiden opintomenestystä ja myö-hempää työllistymistä on myös seurattava.

Opintososiaalisten etujen yhtenäistäminen. Valiokunta toteaa, että nyt puheena olevan halli-tuksen esityksen sekä eduskunnassa samanaikai-sesti käsiteltävänä olevan työllisyyskoulutuslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen n:o 181 hyväksymisen jälkeen maassamme on ainakin kolmenlaisia julkisia opintososiaalisia tukimuotoja. Valiokunta katsoo, että eri tukimuotoja pitää lähentää toisiinsa ja mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistaa. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että valmisteilla on valtioneuvoston periaatepäätös ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoittamisesta ja on asetettu työryhmä selvittä-mään aikuisopiskelijoiden tutkintojärjestelmää. Aikuisopintorahakokeilun aikana ja kokeilun tu-losten hyödyntämisessä on kiinnitettävä huomio-ta myös näihin näkökohtiin.

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioit-tavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muut-tamattomana.

Pohjanoksa, Riihijärvi, Ronkainen, Roos, Tiuri, Uosukainen ja Vihriälä sekä varajäsen Nyby (osit-tain).

Vastalause

Kaikilta osin en ole voinut yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan. Pidän parempana olla tyy-tymättä valiokunnan enemmistön osoittamaan ”realismiin” kokeilun laajentamisen suhteen. Alaikäraja tulisi jatkossa poistaa ja työssäolovu-oisien määrän tulisi käsitykseni mukaan olla keskei-

nen peruste aikuisopiskelijalle. Samaten yläikära-jaa tulisi nostaa.

Jotta kokeilu olisi tarkoituksenmukaista, kan-nattaisi eri elämäntilanteissa olevia ja erilaisen pohjakoulutuksen omaavia pyrkiä saamaan ko-keiluun mukaan.

Ehdotankin,

että valiokunnan mietinnön kappale, joka alkaa sanoin "Tarkoituksena on, että kokeilun piiriin hyväksyttäisiin 30—55-vuotiaat henkilöt . . ." korvattaisiin kappaleella:

Tarkoituksena on, että kokeilun piiriin hyväksyttäisiin 30—55-vuotiaat henkilöt. Valiokunta pitää näitä ikärajoja periaatteessa liian tiukkoina ja edellyttää, että kokeilun seuraavassa vaiheessa alaikäraja poistetaan ja työssäolovuosien määrästä tulee keskeinen peruste aikuisopiskelijalle. Yläikäraja tulisi nostaa 60 vuoteen."

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1986

Inger Hirvelä

